ZNANSTVENI SKUP U POVODU STOTE OBLJETNICE SMRTI MATE VODOPIĆA (1893–1993)

Petar Marija RADELJ, Dubrovnik

U organizaciji Biskupskoga ordinarijata u Dubrovniku i suorganizaciji Sveučilišta u Zagrebu, odnosno Međunarodnoga središta hrvatskih sveučilišta u Dubrovniku, te Matice hrvatske, Ogranka Dubrovnik, u tek obnovljenoj zgradi Međunarodnoga središta hrvatskih sveučilišta u subotu, 16. listopada 1993, održan je znanstveni skup u povodu stote obljetnice smrti dubrovačkoga biskupa, književnika i prirodoznanstvenika dum Mata Vodopića. Otvarajući skup, sadašnji dubrovački biskup msgr. dr. Želimir Puljić istaknuo je kako je Vodopić bio pastir, pripovjedač i rodoljub, biskup društva i biskup prirode. Živo je ljubio Boga i svoje zvanje, te upravo živio za svoj hrvatski puk i svetu, divnu materinsku riječ.

Osoba koja je posjedovala široku kulturu duha, duboki kršćanski stav, pjesničku osjetljivost i narativnu darovitost, oživljena je predavanjima znanstvenika, a njihov je istraživački rad pred brojnim slušateljstvom otkrio slojevitost Vodopićeva pastoralnog rada, književni sloj njegova opusa kroz koji je progovorio o narodnim običajima i etičkim osnovama života u XIX. stoljeću, vrednujući biljni i životinjski svijet, jezik i tradicijske vrijednosti dubrovačkog kraja. Desetak predavača iz cijele Hrvatske osvijetlilo je svojim izlaganjima život i djelo čovjeka koji se rodio u Dubrovniku 13. prosinca 1816. Suprotno očekivanju okolice, nakon završene gimnazije ne odlazi na more, nego u bogosloviju. Zaređen za svećenika 1840. posvetio se dušobrižništvu službujući u Dubrovačkome primorju (Smokovljani, Ošlje 1840–1845), Konavlima (Gruda 1845–1857) i Gružu (1857–1879). Godine 1882. postao je dubrovačkim biskupom. I kao biskup ostao je za svoj puk ono što je i prije bio, »naše čeljade«, kako sam veli u svom prvom pastirskom pismu. Upravo u puku, dakle u svojoj pastvi, Vodopić je pronašao konačno vlastito nadahnuće i ostvarenje. U mrkanjsko-trebinjskoj biskupiji, kojom je također upravljao, zalagao se za obnovu katoličanstva i već na početku svoga biskupovanja izgradio, poslije 400 godina, katoličku crkvu u Trebinju, kamo je često osobno odlazio propovijedati i za koju je od pape Lava XIII. nabavio oltarnu Gospinu sliku. Poštovatelj tradicije, obogatio je mnogim predmetima riznicu stolne crkve u Dubrovniku. Podnoseći Tobijinom strpljivošću sljepoću, preminuo je 13. ožujka 1893. Pokopan je u kripti gimnazijske crkve sv. Ignacija u Dubrovniku.

Dum Mato – kako su ga svi zvali – imao je razvijeni dar zapažanja, neskrivenu želju da riječima iskaže svoj dojam i osobitu ljubav prema sitnim malim,s vakodnevnim očitovanjima življenja. Književno je počeo stvarati još u gimnaziji. Pisao je pjesme, prevodio s talijanskog. U to vrijeme hrvatski jezik tek je imao osvojiti škole, urede, javnu upravu, sudove, sabor i sve ondašnje društvo. Stoga je kao rodoljub samozatajno na Grudi i u Gružu obavljao i učiteljsku službu, te bio

kotarski i mjesni školski nadzornik. Kao župnik, zabilježio je mnoštvo riječi i izraza, narodnih poslovica, priča i pjesmica koji su ušli u Akademijin *Rječnik*, a posebno je vrijedna njegova zbirka pučkih imena bilja i životinja. Kao hrvatski pripovjedač, pisac je jednoga epa: »Robinjica« i četiriju romana: »Marija Konavoka«, »Tužna Jele«, »Na Doborskim razvalinam« i »Gjenevrija«. Najviše ga je proslavila »Tužna Jele« jer je to zapravo naša prva realistična pripovijest.

O Dubrovniku i okolici u Vodopićevo doba (XIX. st.) govorio je prof. dr. Stijepo Obad iz Zadra, a – sada već pokojni – kancelar Biskupije don Ante Dračevac o pastoralnome radu svećenika i biskupa Mata Vodopića. Govoreći o Matu Vodopiću kao prirodoznanstveniku, prof. dr. Josip Balabanić iz Zagreba naglasio je kako se Vodopićev rad na tome području naročito ogledao u botanici, zatim u istraživanju životinja na dubrovačkome području i prikupljanju narodnih imena biljaka i životinja. Prof. Tereza Gović izlagala je o Matu Vodopiću i narodnim običajima koje je uvažavao u svojoj sredini svojega djelovanja. »Možda se baš danas, kad je Grad ranjen, sela spaljena i srušena, a domaći ljudi razastuti po svijetu, može meritorno ocijeniti značenje tog voljenog duhovnog oca. Stoga se proslava stote obljetnice njegove smrti nadovezuje na težnju da i dalje ostanemo čuvari svojega zavičaja, korijenja i opstojnosti«, istaknula je prof. Gović. Mr. Vlaho Benković osvijetlio je Vodopićev lik kroz njegove dnevničke zapise, istaknuvši da je riječ o iznimnoj ličnosti široke naobrazbe.

U nastavku rada skupa, akademik Rafo Bogišić održao je predavanje o književnoidejnom svijetu Mata Vodopića, naglasivši kako je za toga velikog Dubrovčanina, koji je ušao u samu maticu hrvatske književnosti, sudbonosno bilo iskustvo koje je kao župnik stekao u dodiru s pukom. Uvaženi povjesničar književnosti također je naglasio kako se Vodopić školovao na idejama Ljudevita Gaja, Petra Preradovića i Ivana Mažuranića, stvorivši djelo koje ga je učinilo značajnim dubrovačkim, hrvatskim i europsko-mediteranskim piscem. Mr. Tomislav Kuljiš govorio je o jeziku u Vodopićevim djelima, a prof. Miljenko Foretić o njihovoj recepciji u narodu. Znanstveni skup posvećen stoljetnici dum Matove smrti zaključio je mr. Ivica Puljić izlaganjem o Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji u administraciji dubrovačkih biskupa, s posebnim osvrtom na biskupa Vodopića.

Prigodom stogodišnjice smrti, dubrovački ogranak Matice hrvatske objelodanio je sedmo izdanje Vodpićeve »Tužne Jele« s opširnim progovorom i bibliografijom, koje je predstavljeno u Kneževu dvoru u subotu, 16. listopada, navečer. Subotnji program, uz popratne izložbe i koncert, završio je molitvom na biskupovu grobu u crkvi sv. Ignacija.

U nedjelju, 17. listopada, u nazočnosti svih hrvatskih župana na župnom dvoru u Grudi, koji je u srpsko-crnogorskoj agresiji teško oštećen, a u kojem je dum Mato Vodopić živio i stvarao punih dvanaest godina (1845–1857) vukovarsko-srijemski župan Mate Jarković i dubrovačko-neretvanski župan dr. Jure Burić otkrili su spomen-ploču.

Lit.: M. JERINIĆ, *Biskup, znanstvenik i pisac,* Slobodna Dalmacija (Split), 17. listopada 1993, str. 31; Petar Marija RADELJ, *Iz naroda za narod,* Glas Koncila (Zagreb), br. 1012, 31. listopada 1993, str. 11; Tereza GOVIĆ, *Dum Mato Vodopić – spona među stoljećima,* Službeni vjesnik biskupija Splitske metropolije (Split), III (1993) 5, 173.